

Makale Künyesi (Araştırma): Eyan, B. (2024). Bedri Rahmi Eyuboğlu şiirlerinde ekoeleştiri. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 916-930.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1531072>

BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU ŞİİRLERİNDE EKOELEŞTİRİ

Bilginç EYAN¹

ÖZET

İnsanın, doğa ile olan ilişkisini yakından inceleyen ekoeleştiri; çevre kirliliğinin artması, doğal alanların giderek azalması ve yaşamın küresel anlamda birçok canlı türü için elverişsiz hâle gelmeye başlaması gibi başat nedenler dolayısıyla, çevre ve doğa duyarlılığına sahip sanatçılar tarafından yakın dönemde sıklıkla edebî metinler içerisine konu olmaktadır. Pastoral kurgular, kıyamet edebiyatı, toplumcu düşünceler, feminist ve ekofeminist yaklaşımlar, etik değer normlarına duyarlılık, vb. gibi birçok edebî faaliyetin alanında kendine yer bulan ekoeleştiri, en temelde insanın doğayı ve doğada yaşamını sürdüren diğer canlıları sömürmesine ve insanın doğaya hâkimiyet kurma çabasına karşı çıkar. Bu doğrultuda geliştirilen çevreci bir duyarlılık neticesinde doğayı ve doğa canlılarının yaşam haklarını savunmaktadır. Türk Edebiyatında da örneklerine rastlanılan ve yakın dönemde giderek yaygınlaşmaya başlayan ekoeleştirin, doğayı temel izlek olarak ele alan sanatçıların eserlerine yansımaları da olağandır. Bu bağlamda Türk şiirinde doğayı ana izlek olarak kullanan şairlerimizden olan Bedri Rahmi Eyuboğlu şiirlerinde de ekoeleştirel unsurların kullanıldığı somut bir biçimde görülmektedir. Anadolu'nun coğrafi güzelliklerinden yararlanarak pastoral bir söylem tarzıyla hareket eden ve bunu yaparken yine Anadolu'nun folkloru ve mitik formlarından sıklıkla faydalanmayı ihmal etmeyen Eyuboğlu, ekoeleştirel söylem unsurları içeren şiirlerinde doğayı, folklor ve mitoloji ile harmanlayarak çevresel bir duyarlılık oluşturmuştur. Özellikle modernizme karşı çıkış noktasında geleneksel değerlere yaslanan ve bu çerçevede kentleşme karşısında doğayı önceleyen bir anlayış güden sanatçı, doğanın insan tarafından duyarsızca deforme edilmesine karşı olan isyanını, mitolojik ve folklor unsurlarıyla beslenmiş olan imgeler oluşturarak estetize etmiş ve şiirine yerleştirmiştir. Bu çerçevede doğaya ait cansız nesnelere olan dağ, toprak, renkler gibi unsurlar ile doğanın canlı unsurları hayvan ve bitkileri birer imgeye dönüştürerek metaforik bir anlam uzantısı oluşturan Eyuboğlu, salt ekoeleştirel bir farkındalık ortaya çıkarmakla kalmayıp aynı zamanda Anadolu ve kırsal yaşam değerleriyle bütünleşmiş olan estetik bir söylem oluşturmuştur. Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun şiirlerindeki ekoeleştirel unsurları tespit etme gayesi güden bu çalışmada, sanatçının şiirleri incelendikten sonra metin merkezli olarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular, mitolojik ve folklorik anlam genişlikleriyle birlikte değerlendirilerek içerdikleri ekoeleştirel unsurlar ve bu unsurların estetize edilmiş biçimi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bedri Rahmi Eyuboğlu, ekoeleştiri, şiir, doğa.

¹ Kafkas Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi.
bilginc.eyan@kafkas.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-8127-661X>

GİRİŞ

İnsanoğlu ile doğa arasındaki ilişki tarihi süreç boyunca her zaman çok katmanlı bir yapıya sahip olmuştur. Var olduğu andan itibaren kendini doğanın içinde bulan insan için bu eşsiz mekân, kimi zaman besleyici, kucaklayıcı, sağaltıcı vb. yönleriyle koruyucu bir varlık mekânı olurken kimi zaman da ürkütücü yönleri ve çetin koşulları ile grotesk bir mekân olarak varlık göstermiştir. Avcı toplayıcı olarak yaşadığı dönemde doğanın hem çetin koşulları ile mücadele eden hem de doğanın sunduğu imkânlar sayesinde yaşamını sürdüren insan, toprağı işlemeyi öğrenince tarım devrimini gerçekleştirmiş, yerleşik hayata geçmiştir. Tarım devrimi ile birlikte doğayı ele geçirmeye başlayan insanın, doğa ile ilişkisi besleyici değerler üzerine kurulu olmuş ve doğayı tahrip etmeden bir denge kurarak bu denge üzerinde varlığını sürdürmüştür. Tarım Devrimi ile birlikte insanın kurduğu bu denge, Sanayi Devrimi sonrasında tamamen altüst olur.

Tarihin hiçbir döneminde “çevre kirliliği” diye bir sorun yaşamayan insan, Sanayi Devrimi’nin ardından çevre kirliliği sorununa rastlar. Modernizm etkisiyle kutsal olanla ilişkisini kesen çağdaş insan, “tabiatla uyum içerisinde olma” düşüncesini dışlayarak “tabiatın hâkimi” olmaya koyulur. Bu anlayışın beslediği modern makine medeniyeti her geçen gün, insan ve doğa arasında ilişkiyi bozmuş ve tabiatı yaşanmaz kılmıştır (Yıldız, 2018, s. 133). Dolayısıyla doğayı tahrip ederek sömürmeye başlayan insan, doğa ile arasındaki uyumlu dengeyi zamanla ekolojik bir krize çevirmiştir.

İnsan bir taraftan doğanın karşısında gözlemci, araştırmacı, biçimlendirici, fakat aynı zamanda sömürücü ve yok edicidir. Diğer taraftan insan, geri dönülemez bir biçimde doğaya bağımlı olan bir doğa unsurudur. Bu da ekolojik kriz olarak adlandırılan olayın kökenini açığa çıkarır. Bu diyalektik gerilim insanın özünde vardır (Störig, 2011, s. 668). Ekolojik kriz probleminin insanın sonu olabileceği düşüncesi ise zamanla modern çevrecilik unsurunu ortaya çıkarınca, duyarlı kişilerce doğa sömürüsünü durdurmaya yönelik fikirler üretilmeye başlanır: “Toprağın insanın tahribatına maruz kalışını önlemek üzere ortaya çıkan fikirler, çevreci eleştirinin yakın geçmişte tartışılan ve teorize edilen bir kavram haline gelmesine kaynaklık eder” (Bayrak vd. 2016, s. 522). Bu neticede çevrecilik unsuru, varlık alanını genişletme imkânı bulur.

Modern çevreciliğin Rachel Carson’ın 1962 yılına ait *Sessiz Bahar*’ında bulunan “Yarının Masalı” isimli bölümle başladığı kabul edilir. Doğal güzellik imgelerine odaklanarak insanlığın bir zamanlar varlık bulmuş uyumunu vurgulayıp özünde değişmeyen bir dünya çizen eserin kurgusal seyrinin devamında mutlu kırsal yaşamının yerini felaket ve yıkım alır. İlerleyen seyirde kırsal yaşamın her öğesi değişime uğrar. Kuşların sayısında ciddi azalış görülür. “Sessiz Bahar” ifadesi hem daha genel bir çevre felaketi için kapsamlıyış işlevi sağlar hem de yok olan kuş cıvıltılarına vurgu yapar. Bu bağlamda modern çevreciliğin kurucu metni, sadece şairane bir meselle başlamaz, edebiyatın pastoral ve kıyamet türlerinden de faydalanır (Garrard, 2020, s. 13, 14). Böylelikle edebiyat doğrudan çevreciliğin unsuru haline gelir ve bu noktada ekoeleştiri kavramı ile direkt bir ilişki içine girer.

Ekoeleştiri, edebiyat eleştirisi ve kuramları arasında, edebiyat ve kültür metinlerini çevrecilik perspektifi üzerinden yorumlayan, edebiyat ve çevre, ekoloji ve kültür

ilişkilerini inceleyen tek akımdır. Ekoeleştiriri bozulan sosyal ve kültürel dengelerin kaynaklık ettiği etkileri sosyo-kültürel çerçevede ele alır (Opperman, 2021, s. 9).

Bir edebî kuram olarak iyi eser veya kötü eser gibi durumlarla ilgilenmek yerine Ekoeleştiriri daha çok edebî nitelik taşıyan eserleri, çevre bilinci oluşturma sürecinde değerlendirmeyi amaçlar (Arıkan, 2011, s. 47). Ekoeleştirinin işlevi; doğal çevrenin belirli bir tarihî süreçte kültürel bir topluluğun tahayyülünde oynadığı rolü, o kültürde doğa kavramının tanımlanmış biçimlerini, doğaya hangi değerlerin hangi sebeplerle yüklendiğini ya da yüklenmediğini, insan ile doğa ilişkisinin nasıl algılandığını incelemektir. Dolayısıyla ekoeleştiriri kavramının, insanın diğer varlıklarla ilişkisine odaklanması ve insanlığın evren üzerindeki yıkıcı etkisine dair kaygılar içermesi oldukça önemlidir (Tunç, 2022, s. 372, 373).

Türk Edebiyatı'nda örneklerine rastladığımız ekoeleştirirel unsurlar, özellikle doğayı odağına alan sanatçıların eserlerinde tabii olarak varlık göstermiştir. Bu sanatçılardan biri de Bedri Rahmi Eyuboğlu'dur. Ressamlık yönüyle de bilinen şairlerimizden olan Eyuboğlu, gerek resimlerinde gerekse şiirlerinde doğal unsurların odakta olduğu folkloru, önemli bir malzeme olarak kullanmıştır.

Bedri Rahmi Eyuboğlu, folklor ile modern sanatı, coşkun bir heyecan ile birleştirerek, orijinal örnekler üretmiştir. İlk şiirini 1928 senesinde yayımlayan şair, şiirlerinde, halk kaynaklarına bağlı tutumu ve ressamlığıyla canlı, yerli ve renkli bir hava oluşturmuştur. Renk tutkusu fazla baskın olan sanatçı, hem şiirde hem resimde renk uyumuna oldukça önem verir. Renkleri hayatın bir durumu, duygular, eşyalar ile birleştiren bir sanat anlayışına sahiptir (Enginün, 2017, s. 53, 54). Resim ve şiirlerinde renkleri birer malzeme olarak kullanan şair, eserlerinde ana sahne olarak çoğunlukla doğayı tercih eder ve doğa ile sıkı sıkıya bağlı olan bir sanat anlayışı ortaya koyar.

Doğa, Bedri Rahmi Eyuboğlu'nda tükenmez bir beslenme kaynağıdır. Eyuboğlu için doğadan güç alan motifler, en temelde nefes alarak, nesnelere dokunarak hayatla özdeş konumlara getirilen yaşama sevincine kaynaklık etmiştir (Özsezgin, 2016, s. 459). Bu bağlamda sanatçının doğanın tahririni, yaşama sevincinin tahriri olarak tasavvur etmesi olağandır.

Eyuboğlu'nun şiirlerinde insani bir nitelik verilen doğa, en önemli, ana izlektir. Sanatçının şiirlerinde ele aldığı doğal unsurlar, devingen bir niteliğe sahiptir. Şairin, şiirinin en başat özelliklerinden biri de sosyal içerikli olmasıdır (Korkmaz ve Özcan, 2015, s. 237). Doğa izleği ve sosyal içeriklerin bir aradalığı, doğal olarak ekoeleştirinin de bu şiire yerleşmesini sağlamaktadır. Böylelikle sanatında tabii olarak çevreci edebiyat unsurlarına yer veren Eyuboğlu'nun şiirlerinde, sıklıkla ekoeleştirirel unsurlar ile karşılaşmaktadır. Gelenek ve folklorla olan bağlılığı ile birlikte modern yaşamın, doğayı deforme ettiği yaşam biçimine karşı çıkan şair, çeşitli metafor ve imgeler aracılığıyla şiirlerinde ekoeleştirirel yaklaşımların hâkim olduğu bir atmosfer oluşturur. Ekoeleştiriri ile beslenen Eyuboğlu şiirleri; bu sayede siyasi, ekonomik, psikolojik ve sosyolojik yapılar başta olmak üzere çok katmanlı bir bağlam oluşturmaktadır. Nitekim ekoeleştirirel söylem en başta, edebiyatı bu alanlar ile ilişki içerisine koymaktadır.

HAYVANLARIN EKOELEŞTİREL METAFOR OLARAK KULLANIMI

İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde hayvanlar, geniş katmanlı bir iŐleve sahip olabilseler de en temelde, devinme gereksinimi ve varlık sürdürme dürtüleri gibi nedenler başta olmak üzere birçok açıdan doğayı sömürme çabasında olan insanın verdiği zarardan en fazla etkilenen doğa unsurlarıdır.

Birçok hayvanın kürk uğruna canına kıyılır. Kediler, maymunlar, fareler; deneylerde, testlerde, eğitimde kullanılır. Köpek, horoz, deve dövüŐleri düzenlenir. Evcil hayvan dükkânlarında hayvanlar meta gibi alınıp satılır. Gergedan boynuzundan bıçak sapı üretildiği ve boynuz tozu afrodisyak sanıldığı için birçok gergedan yok edilir. Hayvanlar mal olarak görüldüğünde avlanmak, eğlenmek, deney yapmak amacıyla onları kullanmak insanlar için ahlaki bir problem teşkil etmez (Yeşilyurt, 2023, s. 33).

Hayvanlar kendiliklerinden devinir, büyür, nitelik deđiŐtirir, var olur ve ölüür. Bu deđiŐim onlarda dıŐ etmenlerden dolayı oluşabilir, ancak onlar bütün bunları kendiliğinden de gerçekleŐtirebilir (Denkel, 2020, s. 187). YaŐantısını doğa üzerinden süreklileŐtiren ve doğanın besleyici, sağaltıcı, koruyucu vb. değerleri sayesinde varlığının devingenliğini sağlayan hayvanlar, doğanın deformasyonundan en büyük zararı gören canlılardan olması ve doğayı sömürmeyi kendine hak gören insanın, doğaya yaptığı gibi hayvanları da sömürmesi sebepleriyle hayvan ekoeleŐtirisi baŐlıđı altında bir bağlam açığa çıkar.

Hayvan ekoeleŐtirisi canlıların maruz kaldığı davranıŐları gözler önüne sererek insanların doğaya karşı olan yaklaŐımını deđiŐtirmeye çalıŐır. Hayvanların her geçen gün daha fazla saldırıya maruz kaldığı modern dünyada insanlar bencil bir yaşam sürerek canlıların yaşam kalitesinin düşmesine neden olur. Özellikle hayvanlar, yaşam alanlarına yapılan saldırılardan dolayı hayatlarını devam ettirmekte zorlanır. Habitatlarından koparılarak ötekileŐtirilen bu canlılar, farklı bir çevreye uyum sağlayamazlar (Kuru, 2022, s. 45).

Ortaya çıkan bu uyum bozukluğu aynı zamanda doğaya dönük bir denge bozukluğuna yol açar ve bu denge yitimi ilerleyen evrelerde bir çevre ve yaşam problemine dönüşür. Söz konusu problem ekoeleştirel bir boyut ile sanata yansır ve bu noktada hayvanlar birer ekoeleştiri aracı olarak kullanılır. Eyuboğlu Şiirlerinde de hayvanların, ekoeleştirel söyleme yansıma biçimi oldukça önemlidir.

Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun Şiirlerinde hayvanlar üzerinden varlık bulan ekoeleştirel unsurlar arasında en dikkat çekici olanların başında “insan eliyle bozum” gelmektedir. Şairin ekoeleştirel söylem barındıran birçok Şiirinde doğayı sömürürken hayvanlara saldırmak ve yok etmekten de geri durmayan insan, acımasız bir varlığa dönüşmektedir. Bu noktadaki en belirgin Őiirlerden biri olarak “Őehirdekilere Gazel” gösterilebilir. Şair, bu Şiirinde hayvanlardan ekoeleştirel bir malzeme olarak yararlanırken, eleŐtirdiđi insanı da avcı imgesiyle sunarak hem estetik hem de derin bir söylem ölçütü yakalar:

Taylarımızı, sıpalarımızı anlatmak için,

Nefes tüketmeyelim;

Tahtadan atları var binsinler...

Söğüt dallarına bıçak vuranların

Tavşanlara saman dolduranların elleri kırılısın (Eyuboğlu, 2006, s. 78).

İlk dizede kullanılan tay ve sıpa gibi hayvan isimleri, moderniteden uzak ve doğa ile özdeşik olan geleneksel kırsal yaşamın imgesi olarak kullanılmaktadır. “Tahtadan at” ise doğallığını yitirmiş ve doğa ile bağlarını kopararak kendi özünü kaybetmiş olan modern yaşama ait bir imgedir. Bu kıyaslama ile şair ben, doğallık ve yapaylık arasında vuku bulmuş olan iki hayat arasındaki geri dönölmezliğe vurgu yapar. İlerleyen dizlerde geöen “tavşanlara saman doldurmak” ifadesi ise doğayı kendi çıkar ve hazları uğruna kaygısızca sömüren insanın avcı imgesi ile aktarımıdır.

İnsan avcı olunca hayvan ve insan evrenleri arasında kan dolu bir uöurum aöılmıştır. Hayvanları, yakınları olarak gören insanın onları öldürmeye başlamasıyla birlikte hayatın birliği yıkılmıştır (Fischer, 2020, s. 188). Avcı toplayıcı dönemde varlığını sürdürebilmek için avlanan insan, modern dönemde ise haz için avlanmaktadır. Haz için avlanmayı ise şiirde “tavşanlara saman dolduranların” ifadesi ile imgeleyerek somutlaştıran şair ben, insanın doğayı bozan, çiğneyen ve zarar veren bu tutumuna isyan eder. Gelinek nokta artık doğaya ve doğal yaşama ait değerlerin haz uğruna sadistöe yok edildiği bir düzlem barındırmaktadır ve öevresel düzen bu bağlamda yok oluşa doğru sürüklenmektedir. Hayvanlara karşı insanın tutumunu vurgulayan şairin tavrı bu noktada hayvanları ekoeleştirel metafor ve imge araölarına dönüştürmektedir. Benzer durumun bir başka versiyonu “447 Tırnak Numaralı Beyaz At” şiirinde görölmektedir:

Ama sen çoktan miadını doldurmuş
447 tırnak numaralı beyaz bir atmışsın
Ama senin iler tutar tarafın kalmamış artık
Ama sen tökezliyormuşsun
Sağ böğründe sızı sol böğründe yara
Üö buöuk senedir sakatmışsın
Ama seni insanca değil
Hayvanca değil
Bilmem nece yüklemişler
Vurmuşlar yokuşa

Çiğerlerin alev alev tutuşa (Eyuboğlu, 2006, s. 228).

Şiirde kent insanının, acımasızca sömürdüğu sakat ve öaresiz bir hayvandan bahsedilmektedir. Atı, kendi çıkarları uğruna sömüren ve bu acımasız eyleminde herhangi bir kayđı taşımayan insan, doğadan uzaklaşarak mekanikleşmeye başlamış kent iöerisinde diğer canlılara da mekanik birer nesneymiş gibi yaklaşmaktadır. Şiirde bahsi geöen at, bu yaklaşım örneğinin yansıtma aracıdır.

“447 Tırnak Numaralı Beyaz At” şiirinin izleği bir attır. Üö buöuk senedir sakat olan at, sendelemesine rağmen binek aracı olarak kullanılır. Atın ne yarası görölür ne de sızısı duyulur. Sakatlanmasının nedeni kaldıramayacağı ağır yükler altında ezilmesinden kaynaklanır. Mekanik bir biöimde ata yaklaşan insanlar, hayvana taşımayacağı yükü

yüklemişlerdir. Onu yokuşa sürenlerin, kendileri duyarsız oldukları gibi atın duyarlığının da farkında olmazlar. Atı sadece sahibi oldukları bir nesne gibi görmüşlerdir (Yeşilyurt, 2023, 34, 35). Bir önceki Şiirde atı, doğa ile özdeş kırsal yaşamın bir parçası olarak imgeleyen Şair bu defa modern Őehirde insanın hayvanı sömürüsü üzerinden nitelenmektedir. Atın “447 tırnak numaralı” olması en başta hayvanın doğal yaşamından koparılmış olan bir modern Şehir unsuru olduğunu göstermektedir. Modern yaşamda doğayı sömüren insan, doğa unsurlarını da modern yaşam ierisinde birer birer sindirerek kendi çıkar ve hazları uğruna kullanmakta ve ekosistemin dengesini bozmaktadır. Şairin isyanı bu noktada at üzerinden gerçekleştirdiği doğa izlerinin kent içinde sömürülmesine karşıdır. Dolayısıyla Şair, hayvanları tamamen doğanın ve doğal yaşamın bir parçası olarak görmek ve yansıtımlarını bu bağlamda gerçekleştirmektedir. Eyuboğlu, bu tavrını “İkinci İstida” Şiirinde doğa-hayvan-insan üçgeni oluşturarak apokaliptik bir bağlam üzerine oturtur:

Yusuşuk kuşu incir ağacına konu
Balları damlayan incirleri delik deşik etti
Sonra metelik vermeden çekip gitti
Ben de incirlere dokunacak oldum
Kıyametler koştu (Eyuboğlu, 2006, s. 15).

Hayvanlar doğanın tabii bir parçası olduğundan dolayı doğayı imgeleyen “balları damlayan incirleri” delik deşik eden Yusuşuk, rahatlıkla beslenebilmektedir. Bu durum incir ve yusuşuk metaforları ile imgelenmiş olan doğanın devingenliğine dönük bir işarettir. Modern insanın temsilcisi olarak Şiire yerleştirilen insanın ise incire yani doğaya dokunması sonucu “kıyamet kopması” ekoeleştirel izdüşümlerin tepe noktalarından biridir. Nitekim modern insanın eli doğaya değince bir yok oluş süreci başlamıştır ve bu yok oluş, kıyamet ile imgelenecek apokaliptik bir boyuta taşınmıştır. evre ve doğanın sömürüsü ve tahribatı en nihayetinde Şair benin tasavvur düzleminde kıyamet sürecinin başlangıcıdır ve dünyanın sonunu getirecektir. Apokaliptik söylemler genel olarak kıyametin ardından yeniden diriliş arzusunu da barındırmaktadır. Bu erevde Şiirde yusuşuk ve incir ağacı ile imgelenen yaban hayat ve modern insan ile imgelenen modern hayat ayrımı bir kez daha birbirleriyle karşılaşır.

Doğayı medeniyet tarafından kirletilmiş bir yer olarak ifade eden yaban hayat kavramı, Yeni Dünya evreciliğinin kullanılabileceği en etkili doğa inşasıdır. Bu inşa özellikle belirli habitatları ve türleri korumak için destek görmüş, Őehrin hem maddi hem de manevi kirliliğinden yorulanların yeniden dirilişi için bir sığınak olmuştur (Garrard, 2020, s. 96).

Modern yaşam ile gelen yaban evre düzeninin kıyametinin, yaban hayata yani doğaya dönülerek ve doğa sömürüsünden vazgeçilerek sonlanabileceği Şiirde vurgulanmaktadır. Ekoeleştirel ve apokaliptik söylemlerin birleştirildiği bu bağlam, Eyuboğlu Şiirlerindeki doğacılığın en somut ve estetik izdüşümleridir.

BİTKİLER ÜZERİNDEN EKOELEŞTİRİ

İnsan-doğa ilişkisinin edebî metinlere yansıtımında doğa, birçok kez metin içine estetik temsiller ile yerleştirilir. Ekoeleştirinin sınırlarını da kapsamakta olan bu

düzlemdeki temsil edici unsurlar, tabii olarak doğaya ait nesnelere seçilir. Bu nesnelere başında bitkiler gelmektedir. Nitekim ekoeleştirel yaklaşımlarda doğanın korunması gereken temel parçaları olarak ele alınan bitkiler, ekosistemin temel unsuru olması, doğanın canlılık bütünlüğünü oluşturan ana etken olması ve doğadaki diğer iki canlı türü olan insan ve hayvanın varlığını sürdürebilmek için bitkiye ihtiyaç duyması gibi ana etkenler başta olmak üzere birçok açıdan doğanın devingenliğinin esas sağlayıcılarından. Bu nedenle korunması gereklidir ve onların tahribatı birçok ideal kültürde ahlaki değerlere aykırıdır. Bu doğrultuda sanatçı, ekoeleştirel bilincini, kurgusal düzene aktarırken bitkileri doğaya ait temel bir sembolik unsur olarak ele alır ve bitkilere birer imge değeri atfederek ekoeleştirel söylemini yeniden estetik bir boyuta taşır.

Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun ekoeleştirel söylem içeren şiirlerinde de bitkilerin birçok kez doğayı temsil şiiere yerleştirilmiş imge değeri taşıdığı görülmektedir. Ekoeleştirel söylemini bu tür imgeler üzerinden vurgulamayı başaran şairin anlam dünyasında doğa tahribatı, bitkilerin insan eli ile yok edilişi üzerinden sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu noktada en önemli şiirlerinden biri olarak "7 Tane Erik Ağacı" isimli şiirini göstermek mümkündür:

Kestiler 7 tane erik ağacının yedisini birden diplerinden

Henüz yeşermeye başlamışlardı çıtır çıtır

Körpe bir salatalık yeşili inceden

Islak, nemli, ümitli

Yedisini birden kazımışlar köklerinden saçlarından tutup birer birer

Yedisin de köklerini sökmüşler

Şimdi onların yerinde cascavlak

Ensesi ceketinden iki parmak dışarda

Üç katlı tombalak bir apartman kuruldu (Eyuboğlu, 2006, s. 215).

Türlere ait anlatılarda "yedi" sayısı; yedi kat gök, yedi bekçi, yedi gün, yedi ekmek, yedi olay gibi kozmogonik eylemlerden oluşan dünya sırlarını ifade etmek için kullanılmıştır. Ayrıca "yedi ata" gibi nesiller arasında oluşan bağı anlatmak ve belli bir olayın anlamını güçlendirmek, anlamını daha etkili hale getirmek söz konusudur (Torebekyzy, 2021, s. 89). Doğayı imgelerken erik ağacını imge olarak kullanan şairin ağaçların sayısını "yedi" sayısı ile adlandırması da doğayı merkezine alan kozmogonik bir olayın sembolik izdüşümleri olarak değerlendirilebilir. Nesiller arası bağ anlamında ise gelecek nesillerin erik ağaçlarından yani doğadan mahrum kalacağı kirliliği ve verimsiz bir çevrede yaşayacağı sezdirilmektedir. Temelde ise yedi sayısı ekoeleştirel söylemi güçlendiren bir unsurdur. Nitekim şair, şiirinin öznesini doğal bir tahribat nedeniyle yakındırmaktadır. Doğayı sömürmeyi kendine hak gören ve kendince doğaya hükmeden insan, herhangi bir ahlaki ya da etik kaygı gütmeyen erik ağaçlarını ortadan kaldırmış ve yerine birer kent unsuru olan apartman dikmiştir. Modernitenin olumsuz getirilerinden biri olan bu durum ekoeleştiri alanının da temel karşı çıkış noktalarından biridir. Nitekim erik ağacının kesilişi en temelde bir toprak tahribatının aktarımıdır ve bu da

ekoeleştirisinin temel problemidir. Dolayısıyla doğanın, insan eliyle bozumunun şiire kaynaklık ettiği görülür. Benzer durumun daha sert bir üslupla aktarımı “Yar Yüreğin Yar” ismini taşıyan şiirde bulunmaktadır:

Elmayı ikiye böldüler
İçinden kurt çıktığın gördüler
Ağacı lime lime ettiler
Böceğin halinden bildiler.
Ferman padişahınsa dağlar bizimdir denildi
Dağların bağı delindi (Eyuboğlu, 2006, s. 69).

Şair bu noktada bitkileri ekoeleştirel imgelere dönüştürürken onların mitolojik sembollerinden de faydalanmayı ihmal etmemiştir. Nitekim şiirin başında yaratılış mitolojisinde yasaklı meyve olarak işlev gören elmayı kullanan şair bu noktada daha şiirin başında doğa tahribatının yasaklı oluşuna ve insanın bu nedenle cezalandırılacağına atıfta bulunmuştur. Şiirin devamı “lime lime edilen ağaç” ile sürer ve bitki bu noktada bir kez daha estetize edilmiş bir doğa imgesi olarak şiirde kullanılır. “Dağlar bizimdir” ifadesi ise kendini doğanın sahibi zannederek doğayı sömüren modern insana dönük bir çağrışım biçimidir. Nitekim insan “dağların bağını delerek” doğaya hükmetmekte ve kendi menfi çıkarları uğruna etik değerlerden uzak bir biçimde doğayı sömürmektedir. Bu noktada dağ ifadesinin anlamı oldukça büyüktür:

Doğal mekânlar içinde dağların ayrıcalıklı bir yeri vardır. İnanış sistemleri içinde dağların tuttuğu yer, belki de bütün diğer doğal öğelerden daha fazladır. Dağ, insan soylarının; tanrısal meşruiyetinin merkezi; yerle gök arasındaki bağı temel direğidir; bazen kurtuluş ve arınma, bazen de cezalandırma mekânıdır (Narlı, 2014, s. 15).

Burada özellikle yerle gök arasındaki işlev oldukça önem kazanır. Nitekim bağı delinen dağların yok oluşu, yer ve gök arasındaki bağı da yok edecek ve doğal çevre için bir yıkım etkisi oluşturacaktır. Önemli bir şairane ustalıkla şiirde dağın bir dayanak noktası olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda mitolojik unsurlarla da donatılmış olan şiirin yoğun bir ekoeleştirel söylem barındırdığı ve bu söylemin geniş bir yelpazeye yayılarak mitoloji, modernizm, doğa ve insan varlığı gibi bağlamlarda yoğunlukla sunulduğu görülmektedir. Bu noktada Eyuboğlu’nun usta sanatçılığı göze çarpar.

Bedri Rahmi Eyuboğlu şiirlerinde ekoeleştirel çerçevede dikkat çeken unsurlardan bir diğeri de insanın doğayı sömürerek kendi sonunu hazırladığının imasıdır. Nitekim birçok anlayışa göre de doğaya hükmetmeye çalışan insan karşısında doğa bir gün mutlaka intikamını alacaktır. Bu noktada sanatçının “Açıl Toprak Açıl” şiiri ön plana çıkar:

Tohumların ağzını bıçaklar açmaz oldu
Boyu devrilesi bir bahara kadar
Açıl toprak açıl dedik açılmadı
Mevsimler
Henüz doğmamış sâbilerin rızkıdır dediler,

Toprağın altında ne var ne yok kitlediler

Sâbiler doğdular, büyüdüler

Acıktılar

Evvelâ tırnaklarını

Sonra da birbirlerini yediler (Eyuboğlu, 2006, s. 25).

Şair, tohum ve toprak ilişkisi üzerinden hareket etmektedir. Tohum erilliği, toprak ise dişliliği temsil eder. Gelecek nesiller ise “sâbi” sözcüğüyle imgelenir. Varlığın devingenliği için şart olan üremenin de çevre kirliliği ve doğa sömürsünden göreceği zarar, bu temsilciler aracılığıyla imgelenmektedir. Bozuk, deforme edilmiş bir doğa ve kirliliği bir çevrede tohum ile toprağın birleşimi, birbirlerini ve kendini yemek zorunda kalan bir gelecek nesil oluşturacaktır. Şair, “Tohum”u doğanın devamlılığın ve devingenliğinin bir imgesi olarak da kullanılmıştır. Tohumların ağzının açılmaması artık insan eliyle bozulmuş doğanın sağaltıcı, koruyucu ve besleyici değerlerini yitirdiğini göstermektedir. Doğanın bu değerlerini kaybetmesi sonucu insanlığın da sonunun yaklaşabileceğine vurgu yapan şair, “sâbi” sözcüğü ile gelecek nesilleri imgeler ve gelecek nesillerin doğadan kopuşu nedeniyle kendilerini yok edeceğini belirtir. İmgeler aracılığıyla söylemini bir kez da estetize eden sanatçı, şiirinde ekoeleştiri boyutunu oldukça üst seviyelere çıkarmaktadır. Şair benin tasavvurunda doğa, intikamını insana kucak açmayarak alacaktır.

Doğa nesnelere dayanarak yararlanmak, yeni görsel yorumlar üretmek gibi yöntemler her şeyden önce doğa gerçekliğine yakın olmayı ve doğadan devşirilmiş nesnelere kullanım pratikliği kazanma becerisini de gerektirir. Bedri Rahmi Eyuboğlu’nun sıklıkla üzerinde durduğu konulardan biri de budur (Özsezgin, 2016, s. 55). Öncelikle doğaya ve doğa gerçekliğine yakın bir duruşu tercih eden Eyuboğlu, sanatında doğal nesnelere kullanırken, onları salt kendi işlevsellikleriyle değil, sahip oldukları mitolojik ve tarihi değerlerle birlikte ele alır. Bu noktada bitkiler, toprak, dağ vs. gibi doğal nesnelere tümü Eyuboğlu şiirlerine ekoeleştirel söylem ile olduğu kadar mitolojik ve tarihi değerleri ile de yansır. Bu da onun şiirinin hem anlam değerini üst boyutlara taşır hem de söylemini estetize eden bir yapı kazandırır.

DOĞANIN DEFORMASYONU

Ekoeleştirel meselelerin temelinde yatan unsur, insan elinin değmesi neticesinde oluşan doğal tahribatlardır. Ekoeleştiri savunularında insanın doğaya hükmetme ve doğayı sömürme çabalarının ürünü olan bu tahribat sonucunda yapısı bozulan doğa ile birlikte insan yaşamının da yapısının bozulacağı savunulur. Dolayısıyla doğanın uğradığı deformasyon, ekoeleştirel edebiyatın bir parçası hâlini alır.

Doğanın, insan yaşamı için vazgeçilmez olduğu artık birçok alanda kabul görmektedir. Bu bağlamda farkındalığı artıran çözüm merkezli çalışmalar önemli gelişim göstermektedir. Sanatçıların dekoratif bir işlevle kullandığı tabiat; ilerleyen teknoloji, sanayileşme, popülasyon hızı ve kentleşme gibi etmenler nedeniyle gerçekçi açıdan ele alınmaya başlanmış, büyüyen çevre kirliliğiyle farkındalık artmış ve büyük kentlerde yaşamını sürdüren insanların duyarsızlıkları eleştirilmiştir (Abiç ve Doğan, 2022, s. 405).

Bu bağlamda edebî eserlerde ekoeleştirel bir söylem oluŐturulurken sanatçuların ilk baŐvurduđu kullanım biçimleri arasında doğaya özlem ve kent eleŐtirisi gelmektedir. Söz konusu durum Bedri Rahmi Eyuboğlu Şiirlerinde de varlık göstermektedir. Sanatçının “Oğlum Mehmed’e” ana başlıklı Şiir serisindeki “Büyük Őehirleri Takdim Ederim” başlıklı bölümü bahsi geçen belirlemenin somut örneklerinden birini taŐıtmaktadır:

Büyük Őehirlere bağlanma Mehmedim
Öyle bir Őehre yerleŐ ki
Küçük fakat bizim olsun
Sokaklarında tanımadığın yüz
Ensesine Őamar atamayacağın kimse dolaŐmasın
Her ağacına elin
Her karıŐ toprağına terin değsin
Ve kuytu evlerden birinde
Senden habersiz ölenler olmasın (Eyuboğlu, 2006, s. 36).

Büyük Őehirleri eleŐtiren Şair ben, “sokaklarında tanımadığın yüz” ifadesiyle bir yabancılaŐmaya iŐaret etmektedir. Üstelik bu yabancılaŐma, varoluŐu yönelimler içeren bir özelliğe de sahiptir. Samimiyet duygusunu imgeleyen “Őamar atma” eyleminin eksikliği üzerinden doğanın bozumuyla ortaya çıkmıŐ kentlerdeki yalnızlığa iŐaret eden sanatçı, “senden habersiz ölenler” ifadesiyle bu durumu iyice somutlaŐtırır. Ağaç ve toprak gibi iki güçlü doğa nesnesi ile doğaya vurgu yapan Şair büyük kentlerde, kırsala nazaran yetersiz olan bu iki unsur üzerinden ekoeleştirel söylem biçimini geliŐtirir ve doğanın tahribatı sonucunda ortaya çıkan yeni yaşam biçiminin insanı yalnızlaŐma ve yabancılaŐmaya sürüklediğini örtük bir ifade biçimiyle aktarır.

YapılandırılmıŐ bir biçim olarak kente, mekânda belirli bir eğilime göre dizayn edilmiş bir nesnelere kümesi olarak yaklaŐılabilir. Bununla birlikte kent, bünyesinde her unsurun birbiriyle alakalı olduğu, iŐleyen bir bütün Őeklinde değerlendirilir (Harvey, 2019, s. 274). Yapay bir kurgulama modeli içeren kentler, doğal unsurların üzerine oturtulmuŐ olan bir düzleme sahiptir. Kentleşme olgusunun temelinde yatan unsur ise Őüphesiz ki modernizmdir. Bedri Rahmi Eyuboğlu’nun sanat anlayıŐında modernizm, doğa ile birlikte düşünöldüğünde doğanın deforme sürecini baŐlatan başat unsur olarak dikkat çekmektedir. Nitekim modernizm ile birlikte doğaya yaklaŐımı değişen insan artık bu süreçte salt rasyonel ve pragmatist düşüncelerle hareket ettiğinden dolayı doğayı sömürme eylemlerine koyulur ve bu sömürü biçimleri doğayı yok eden bir yapıya dönüşür. Böylece Şairin karşı çıkış noktalarının temelinde modernizm yerleŐmiŐ olur. Söz konusu durumun en somut yansıtımlarından biri “Dikine Peddah” Şiirinde görölr. Şiirin başında tabiata vurgu yapan Şair, doğaya özgü renkleri ve nesnelere bir arada kullanarak doğanın güzelliğine dikkat çekmektedir:

YeŐil mi? Tabiat ana çekmiŐ ağaca
Mavi mi? Denize

Boz bulanık mı? Taşa toprağa

Pembe mi? Güle (Eyuboğlu, 2006, s. 315).

Bedri Rahmi Eyuboğlu şiirlerinde renk, ön önemli unsurlardan biridir. Şiirlerinde renkleri daha çok doğa ile birlikte anan şair, ressam olmanın getirdiği anlayış ile de renkleri edebiyatımızda en çok kullanan sanatçılardandır. Her kullanımında renklere farklı poetik işlevler yükleyen sanatçı yeşili canlılık, maviyi de sonsuzluk ve özgürlük olarak kullanır (Sungurlar, 2023, s. 152, 153). Bu bağlamda doğaya şiirin başında canlılık, sonsuzluk, özgürlük kavramlarını atfeden şair, boz bulanık ve pembe renklerini de eklemeyerek doğal farkındalığı arttırır. Ağaç, deniz, toprak ve gül gibi unsurları doğayı güzelleştiren birer imge hâline getiren sanatçı, şiirin devamında modernizm ile birlikte insan yaşamına giren ve doğayı katleden objeleri imgeleştirir:

Senin icat ettiğin gülün benzeri olmamalı

İnsanları güller kadar sevindiren

Uçak mesela

Senin gülün

Lokomotif senin gülün

Atom bombası senin gülün (Eyuboğlu, 2006, s. 315).

Şiirde açık bir sınıflama görülmektedir. Sanatçı doğaya ait unsurları sıralarken, olumlu izdüşümler barındıran renk ve gül, ağaç, toprak gibi nesnelere başvurmaktadır. İnsana ait unsurlardan bahsederken ise olumsuz izdüşümler taşıyan uçak, lokomotif ve en önemlisi atom bombası objelerini kullanır. Uçak ve lokomotif açar sözcükleri çevre kirliliğinin imgesi olarak kullanırken, atom bombası ifadesi ile özellikle modernizmin yıkıcı etkilerinin tepe noktaya çıktığı İkinci Dünya Savaşı'na atıfta bulunan şair, atom bombasının düştüğü ve bölgede doğanın (canlılığın) ve insanların katledildiği Hiroşima ve Nagazaki'yi akla getirir. Bu bağlamda ekoeleştirir de en belirgin biçimlerinden birini alır. Şair açıkça modernizm ile birlikte değişen dünya standartlarının, çevreye verdiği zararlardan ve oluşturduğu doğa yıkımlarından yakınmaktadır.

Doğaya karşı insan tarafından gerçekleştirilen deformasyon sürecini modernizm temeli üzerine oturtan Eyuboğlu; kentleşme, savaş, çevreyi kirleterek gelişen teknoloji neticesinde oluşan çevre kirliliği ve doğa katliamından yakınmaktadır. Bu yakınışı içerisinde doğa ve modernizm unsurlarını iki sınıf halinde kümeleyerek bir ikilem oluşturan sanatçı, renk, doğa nesnelere ve modernizm araçlarını birer imge ve metafor olarak kullanır. Böylelikle Eyuboğlu şiirlerinde bu unsurlar doğanın deformasyonuna karşı çıkış bağlamında ekoeleştirir unsurlara dönüştürerek şiirine yansımaktadır.

SONUÇ

Bedri Rahmi Eyuboğlu şiirlerinde genel olarak öne çıkan ana tema doğadır. Bu çerçevede eserlerinde pastoral bir şiir anlayışını benimseyen Eyuboğlu, Anadolu coğrafyasının güzelliklerini çoğunlukla ele alır ve bunu yaparken de folklor ile mitolojinin geniş sınırlarından faydalanır. Dolayısıyla onun şiiri doğayı merkeze alan, folklor ve mitolojiden bahseden, memleketinin güzelliklerini estetik bir biçimde

vurgulayan kurgusal yapıya sahiptir. Sanatçının Şiir anlayışında doğanın bu kadar önemli bir yere sahip olması, bazı Şiirlerinde çevresel olarak hassas duyarlılıklar yaşamasına sebep olmuş, bu duyarlılık perspektifinden hareket etmesini sağlamıştır. Bu sayede Şairin Şiir anlayışının kapısı ekoeleŐtiriye aılmıştır.

Çevresel kirlilik ve insan eliyle gerçekteşirilen doğal tahribatlara isyan eden Şair, ekoeleştirinin ana mekanizması olan doğanın deformasyonunu, doğayı temsilen Şiire yerleştirdiği canlı ve cansız nesnelere üzerinden vurgular. Bu bağlamda hayvan ve bitkiler üzerinden hareket ederken, onların taşıdığı mitolojik anlam yükleri ve folklorik özelliklerini kullanan sanatçı, böylelikle ekoeleştirel söylemini imgeler aracılığı ile estetize etmeyi de başarır. İlaveten kentleşme unsuru ve dağ, toprak gibi cansız nesnelere üzerinden de imge ve metaforlar oluşturarak doğal deformasyonu eleştiren Şair, cansız nesnelere taşıdığı sembolik özellikler ile yine imgeler oluşturmaya devam eder ve kentleşme kavramı üzerinden de Şiirine aynı zamanda sosyolojik bir anlam alanı katar. Bu noktada Bedri Rahmi Eyuboğlu Şiirlerinde ekoeleştirel unsurların, Anadolu yaşamına ait folklor ve mitoloji imgeleri aracılığı ile birlikte sosyolojik meselelerle bütünleşik bir hale getirilerek estetize edildiği görölmektedir.

Şiirlerindeki ekoeleştirel söylemi, hayvan ve bitki metaforları ile kentsel yaşama ait eleştiri nesnelere üzerinden yansıtan Eyuboğlu, mitolojik fonksiyonlarından da yararlandığı hayvan ve bitkileri doğanın birer parçası olarak kullanarak birer imgeye dönüştürür. Bu doğrultuda doğayı bozan insanın elinde çaresizce sömürölen hayvan ve bitkiler, Őiirlerde ekoeleştirel bağlamda insanın diğer canlılar ile olan ilişkisini ortaya koyan bir anlam alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte kurguladığı kentsel imgeler üzerinden doğanın deformasyonuna karşı çıkan ve modern yaşam tarzının karşısında konumlanan Şair, kent ve kırsal hayat arasındaki mukayeseli tavrıyla doğal alanların kent içinde kirletilmesi ve yok edilmesine çevreci bir duyarlılıkla yaklaşarak eleştirisinin yönünü ekolojik bir endişe üzerine de çevirir. Bu doğrultuda ekoeleştiri, Eyuboğlu Şiirlerindeki önemli unsurlardan biri olarak varlık göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Abiç, T. ve Doğan, A. (2022). Orhan Pamuk'un romanlarına ekoeleştirel bir bakış. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (9), 403-411. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1211300>
- Arıkan, A. (2011). Edebî metin çözümlemesi ve ekoeleştiri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 1(1), 43-51.
- Bayrak, Ö. ve Diğerleri (2016). *Sorularla yeni Türk edebiyatı*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Denkel, A. (2020). *İlkçağ'da doğa felsefeleri*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Enginün, İ. (2017). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Eyuboğlu, B. R. (2006). *Dol karabakır dol - Bedri Rahmi Eyuboğlu bütün şiirleri*. İstanbul Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Fischer, E. (2020). *Sanatın gerekliliği*. (Çapan, C., Çev.). İstanbul: Sözcükler Yayınları.
- Garrard, G. (2020). *Ekoeleştiri – ekoloji ve çevre üzerine kültürel tartışmalar*. (Genç, E., Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Harvey, D. (2019). *Sosyal adalet ve şehir*. (Moralı, M., Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Korkmaz, R. ve Özcan, T. (2015). Cumhuriyet dönemi türk şiiri. *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*. (Korkmaz, R. Ed.). Ankara: Grafiker Yayınları. 237-340.
- Kuru, K. (2022). Ekoeleştirel perspektiften edebiyat alanında hayvan çalışmaları. *Bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 43-54.
- Narlı, M. (2014). *Şiir ve mekân*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Opperman, S. (2012). Ekoeleştiri: çevre ve edebiyat çalışmalarının dünü ve bugünü. *ekoeleştiri çevre ve edebiyat*. (Opperman, S. Ed.). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Özsezgin, K. (2016). *Çağdaşlığın yerel versiyonu Bedri Rahmi Eyuboğlu*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Störig, H. J. (2011). *Vedalardan Tractatus'a dünya felsefe tarihi*. (Epçeli, N., Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Sungurlar, I. (2023). Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun resimlerindeki ve şiirlerindeki renk anlayışı. *AKRA Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi*, 11(29), 149-164. <https://doi.org/10.31126/akrajournal.1125681>
- Torebekkyzy, L. (2021). Türk halk kültüründe ve edebiyatında yedi sayısı. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi*. 8(1). 82-91. <https://doi.org/10.30804/cesmicihan.888270>.
- Tunç, G. (2022). Ekoeleştiri ve Gülten Akın'ın 'yüksek evde oturanın türküsü' başlıklı şiiri. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*. 16. 368-382. <https://doi.org/10.28981/hikmet.1101877>

Yeşilyurt, T. (2023). Atın gözyaşları. *Günce Filoloji ve Sosyal Bilimler Çalışmaları I.* (Uğur, V., Ed.). Muğla: Günce Yayınları.

Yıldız, M. (2018). *Modernizmin kışkacında.* İstanbul: Çıra Yayınları.

ECOCRITICISM IN THE POETRY OF BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU

ABSTRACT

Ecocriticism, which closely examines the relationship between human beings and nature, has recently become a frequent subject of literary texts by artists who are sensitive to the environment and nature due to the main reasons such as the increase in environmental pollution, the gradual decrease in natural areas and the fact that life has become unfavorable for many species globally. Ecocriticism, which finds its place in the field of many literary activities such as pastoral fictions, apocalyptic literature, socialist thoughts, feminist and ecofeminist approaches, sensitivity to ethical value norms, etc., basically opposes human exploitation of nature and other living things in nature and human efforts to dominate nature. As a result of an environmentalist sensitivity developed in this direction, it defends nature and the right to life of natural creatures. Ecocriticism, which is also found in Turkish Literature and has become increasingly widespread in recent years, is also reflected in the works of artists who take nature as their main theme. In this context, the use of ecocritical elements in the poems of Bedri Rahmi Eyuboğlu, one of our poets who uses nature as the main theme in Turkish poetry, is seen in a concrete way. Eyuboğlu, who acts with a pastoral discourse style by utilizing the geographical beauties of Anatolia and does not neglect to make frequent use of Anatolian folklore and mythic forms while doing so, has created an environmental sensitivity by blending nature with folklore and mythology in his poems containing elements of ecocritical discourse. The artist, who leans on traditional values especially in opposition to modernism and in this framework, pursues an understanding that prioritizes nature and nature against urbanization, aestheticized his rebellion against the insensitive deformation of nature by man by creating images fed with mythological and folklore elements and placed them in his poetry. In this framework, Eyuboğlu, who created a metaphorical extension of meaning by transforming the inanimate objects of nature such as mountains, soil, colors and the living elements of nature such as animals and plants into images, not only revealed an ecocritical awareness but also created an aesthetic discourse integrated with Anatolian and rural life values. In this study, which aims to identify the ecocritical elements in Eyuboğlu's poems, the artist's poems were analyzed text-centeredly after being examined, and the findings obtained were evaluated together with their mythological and folkloric breadth of meaning, and the ecocritical elements they contain and the way these elements are aestheticized were tried to be determined.

Keywords: Bedri Rahmi Eyuboğlu, ecocriticism, poetry, nature.